

NYELVJÁRÁSI ADATOK

Nyelvi, nyelvhasználati emlékeim szülőfalumból, Felsőnyárádról

Több helyen is foglalkoztam már Felsőnyárádról származó nyelvi emlékeimmel. Ezek egy része saját kutatáson alapuló tanulmány vagy nyelvjárási szövegközlés, másik részük valóban az emlékeim felidézése. Ezen a helyen a legkorábbi nyelvi emlékeimről, a tulajdonnevekről, a legemlékezetesebb munkafolyamatokról, játékokról és néhány frazeológiai egységről írok.

Nevek. A tulajdonnevekkel kapcsolatban a mából visszatekintve azt látom, hogy a jeltárgy és a jel kapcsolatát teljesen természetesnek fogadtam el. Mivel kicsi volt akkor még a mozgásterem, egyértelmű volt, hogy a *Bárná bácsi*, *Érzszi*, *Julli*, de *Érzsike néni*, *Juliska néni* melyik felnőtthöz tartozik. Egy esetben a testvéremmel csak a bácsit ismertük név szerint (*Károj bácsi*), akkor úgy segítettünk magunkon, hogy a feleségét egyszerűen *Károj néni*-nek szólítottuk. Azt is láttam, hogy aki nekem *Bárná bácsi*, az más gyerekeknek *tánító úr*; aki nekem mint játszótárs *Iréнке*, az otthon a családjában *Irény*, és ha én valakit *Piroská néni*-nek szólítottam, az édesanyámnak *Szabóné asszony* volt. A használaton való elgondolkodás mennyi pragmatikai, szociolingvisztikai problémát takart öntudatlanul? Miért *Pircsi* az egyik lány beceneve, miért *Piri* vagy pláne *Pipi* a másik? Miért, hogy az egyik minden helyzetben *Piroská*, a másik egyszerűen *Piros*? Miért lesz egyik *Béla*-ból *Béci*, a másiktól *Bélus* vagy egyenesen *Béluská*? Vagy miért marad egyszerűen *Béla*? Még rejtélyesebb volt, hogy aki *Bözsi* vagy *Pöstu*, az „tulajdonképpen” hogy lehet *Erzsébet*, illetve *István*.

A nyelvi eszközökkel kapcsolatos legkorábbi emlékem is egy név, annak a játékbabámnak a neve, amire mint tárgyra nem is emlékszem, csak a nevére: *Káti baba* volt. Kati baba velem volt akkor is, amikor az emlékeimben felötlő legkorábbi tavaszi napon, két-három éves koromban nagy élvezettel járkáltam az udvaron mezítláb. Ötéves korom körül is nevek tűnnek fel: *Sámu* volt a kutyánk, „aki” a háború áldozata lett (egy falubeli azzal lőtte agyon, hogy az ágyúzástól és a lövöldözéstől úgyis meg fog veszni); a *Misi málác* egy szép mangalica *sűdő*

volt, a *Biri bár*i játszótársa, aki miatt leestem a *pádrájáró*-ról 'lépcsőről', mert a *pád*-ról 'padlásról' én szoktam volt *ocsú*-t hozni neki.

Öt évvel fiatalabb *Káti* testvérem szombat hajnalra született, vasárnap már meg is keresztelték, gyorsan kellett nevet választani. Jóval később édesanyám elbeszélte, hogy titokban arra számított, édesapám az ő nevét (*Lenke*) fogja javasolni. Most is előttem van, ahogy édesapám az ő családját ábrázoló képhez és az anyai nagyszüleim esküvői képéhez hajolva azt mondta, hogy legyen a gyerek a két nagyanya után *Katalin Gizella*. Érdekes, de arról sosem esett szó, hogy az én második nevemül adott *Katalin*-nak (én ugyanis az első személyazonossági igazolványom kiállításáig, ahova kettős keresztnévet akkor nem vezettek be, *Ágnes Katalin* voltam), volt-e köze az anyai nagyanyám, Simon Katalin nevéhez. Egy szelíd tyúkunk *Zsuzsi* névre hallgatott, egy kismalacunk, mivel egyedül maradt meg (a koca agyonnyomta a többit), *Étyke* lett, és *értett is a nevé*n. A következő példám átmenetet képez a tulajdonnév és a köznév határán, amennyiben egyetlen jeltárgya volt. Virágos köténykémnek *mākszēm kötő* volt a „neve”, ami a kicsiségét érzékeltette.

Már iskolába jártam, amikor észrevettem, hogy egyes keresztnévvel kapcsolatban asszociációim támadnak. Édesapám keresztnéve (*György*) mindig nap-sugaras tavaszi reggelt idézett fel; a szomszéd nénit *Hērmin*-nek hívták, ez a *surc*-ot, a Felsőnyáradon férfiak és nők által is hordott, durva vászonból készült, vagy eredeti színében hagyott, vagy sötétkékre festett, csak otthon, a piszkosabb munkához hordott *dērēkās kötő*-jét idézte fel bennem. (A szomszéd nénit gyakran láttam surccal a derekán! György-nap tavasszal van! Tehát ugyanaz az eset játszódott le, mint a *Magánhangzók szonettje* esetében a betű és az ábécés könyv megfelelő színű lapja között.) Ezeket az ötleteimet szüleim és testvéreim nagy nevetésekkel honorálták.

A nevekkel kapcsolatos tapasztalataimat sehogy sem tudtam összhangba hozni az iskolában tanultakkal: mi a király családneve (kivétel ugye *Hunyadi Mátyás*, ez teljesen világos volt), miért nem családnev az *Árpád-házi*? Miért van a pápáknak csak egy neve? Ezekkel és hasonló kérdésekkel ostromoltam elsősorban édesanyámat, akivel mosás, mosogatás, takarítás alatt volt időnk ilyen társalgásra, de sajnos, az engem foglalkoztató kérdések többnyire megnyugtató válasz nélkül maradtak. (A pápák nevével kapcsolatban volt egy érdekes információ. Mivel a Magyarországon megrendezett eucharisztikus kongresszus évében, 1938-ban születtem, édesanyám sokat mesélt az akkori eseményekről. A későbbi XII. Pius pápa akkor még Eugenio Pacelli bíborosként Magyarországon járt. A rádióban is közvetítették a kongresszuson történeteket. A sporteseményeket abban az időben a legenda híró rádiós, Pluhár István közvetítette. Így született a vicc: ha Pluhár közvetítené a nagy körmenetet, biztosan mondaná: „Pacelli, Pacelli, hogy viszed azt a keresztet?” És nekem itt volt az új probléma: hogy és miért lesz *Pacelli*-ből *Pius*?)

Az is sokat foglalkoztatott, hogy miért világos az *Iboj* (< *Ibolya*), a *Rózsi*, miért nem ilyen a *Borbála*, a *Katalin*, a *György*, a *Sándor*? Miért lehet az, hogy az első kettő „név is, meg szó is”, a további négy „csak név”? A saját nevemre édesanyám megadta a közkeletű — igaz, hogy téves — magyarázatot: az *Ágnes* az *Agnus Dei*-ből származik, tehát 'Isten báránya'. Erre szinte büszke voltam, pedig nem szerettem kezdetben a nevemet, mert a hasonló korú gyerekek közt én voltam az egyedüli *Ágnes*.

Az első elemiben — ami nekem 1945 januárjától júniusig tartott — megtanultuk leírni a saját nevünket és az iskolatársakét. A magam nevében bajom volt az ipszilonos írással, miközben semmi problémát nem okozott a *j*-s és az *ly*-os szavak írása. Egyik osztálytársam családneve a kiejtés szerint *Sós* volt, és valószínűleg felháborított, hogy *Soós*-nak kellett írni. Az egyik fiú családneve *Bondzsér* (a falusiak ejtésében *Bundzsér*) volt. Sehogy sem bírtam megérteni, hogy miért nincs saját betűje a *dzs*-nek. Azt hiszem, tapasztalat alapján én már akkor eldöntöttem az affrikáta-vitát.

Munkák. A felnőttek munkájából emlékezetesek számomra a kertben az *ültetés* (krumplié, kukoricáé, napraforgóé), a *gyomlálás* (ebben egész kisgyerekkoromtól részt vettem), a *kápálás*, *krumpliásás*, *kukoricátörés*, majd már a *fojosón* vagy a *nyárikonyhábá* a *fosztás*. Ez utóbbi nemcsak munka volt, de közösségi alkalom is. A *kukoricá* közt talált *gyenge csövet* a *spárhét párásán* rögtön megsütötték, vagy erősebb, morzsolt szemeket megfőztek. Ezek csemegének számítottak. A legnagyobb nyári munka az *aratás*, *hordás*, *gépelés* 'cséplés' volt. Amikor a *gabonát vakták a kepesék*, nyomukban jártak a *márokszedők*, akiknek a ruháját a *surc*, karját a gabona szúrásától a *kárvás* védte. A *márkokát* a *márokszedő* rakta a már földre fektetett *kötélbe*, de *kévébe* másik aratómunkás kötötte, a kévékből *rakták a keresztet*, s nagyon tetszett nekem, hogy a legfelső kéve neve a *pápjá* volt. Ehhez természetesen tudni kell, hogy készül a kereszt: a földre tettek egy kévét, erre négy oldalról a *fejével* 'a kalászos részével' a közép felé váltakozva négy-négy kéve jött. Ennek a rakásnak a tetejére úgy illesztettek fel egy kévét, hogy egy kicsit szétzilálták a kalászos végét, és a torzsával felfelé az egymás felé fordított kévék fölé nyomták, mint egy esernyőt. És valóban azt a célt szolgálta, hogy *há az esső kint érne a tállón a kereszteteket*, ne ázzanak be.

A levágott és keresztbe rakott gabona után a *tállón* még mindig maradtak elhullt kalászosok, ezeket a *brúgó* segítségével *húszták össze a kereszték tövébe*, ez volt a *káparék*, ebből a napi munka után valami *hätiruhábá* kötve vittek haza az *ápróléknak* 'baromfinak'. A *hätiruhá* lehetett *hámvás*, ebből *bátut* kötöttek, de lehetett a *baturuhá trácskos* is. Ez annyiban különbözött a *hámvás*-tól, hogy a négy csücskén kb. félméteres *láb* 'vászonkötél' volt, amivel megnövelték a *hätiruhá* befogadó képességét. Láttam olyan asszonyt (a *hätiruhá* és a hazacipelés csak női munka volt), aki a hatalmas *bátu* alatt szinte nem is látszott. Mivel a *brúgózás* után még mindig maradt *elhagyott kálász a tállón*, ezeket összegyűjteni, *bú-*

záfejezni, a gyerekek dolga volt. Csak ezután engedték a *tállóra á libā*, és még azok is találtak maguknak *szēmet* 'gabonaszemet'.

A *tállón* felállított *kērēszteket behortāk á portāra*, mert a *gépēlés* 'cséplés' mindig ott történt. Ehhez tudni kell, milyen volt egy tipikus nyárádi *portā* gyerekkoromban. A lakóházat az utcától *kerítés* választotta el. A gyalogos bejárásra a *kiskāpu*, a *szekerrel* való behajtásra a *nātykāpu* szolgált. A *kerítés* és a lakóház között volt a *kiskert* 'virágoskert', a lakóházzal szemben, a telek másik oldalán volt a *kút* és a *nyārikonyhá*, a ház folytatásaként, sokszor *ēgy hāj alatt* 'egy tető alatt' volt a tehén- és lóistálló, az *ól*. A *disznóól* és a *tyúkól* csak ezután következett. Sok *porta* tartozéka volt a *csūr*, általában merőlegesen a lakóházra, vagyis párhuzamosan az utcával, átjárást biztosítva hatalmas kapuival a *nātykert* 'veteményeskert' felé. A *csūr* és a *nātykert* között volt a *kāzlāk* helye, ide *hortāk be āz életēt, ráktāk kāzālbā*, és várták, hogy a portáról portára járó *tūzesgép elgēpējjen*. A cséplőgép három egységből állt. Az első volt a traktorra emlékeztető motor, a *gőzgép (māsinā)*, ez húzta egyik helyről a másikra a másik két részt, és a cséplésnél ez szolgáltatta a hajtóerőt. A második egység volt a *dob*, nagy szögletes alkotmány. Munka közben ennek a tetején állt egy nő, a *kévevāgō*, aki *sállō*-val vagy éles késsel elvágta a *kévehānyō* által vasvillával odadobott kévén a kötelet, mellette állt az *ētētō* (mindig férfi), aki a szétzilált kévét kalászával lefelé beeresztette a dobba. Ez veszélyes munkafázis volt, könnyen esett meg a baj, mint azt a Nyárádon is ismert nótá is mutatja: *Gépész urám, ājjon el ā māsinā / Horvāt Jolāny belēesēt ā dobba...* A *dob* választotta szét a *szēmet* és a *szālmāt*, szórta ki a *pějvāt* vagy *tōrekēt*, amit aztán a *pějvāhordō jānyok* vittek el a gép közeléből. A *szēm* a *dob* nyílásaira erősített *zsākogbā fojt*. *Māzsālās* után a *kāmārābā* álló nagy *hāmbārok* szolgáltak tároló helyül. A cséplőgép harmadik része volt az *elevātor*, ez vitte fel az elcséplelt szalmát az egyre magasabb kazalra, ahol a *kāzālrākōk* egyengették el. Ezekre a munkákra meghívták a segítőköt, akiknek kijárt a viszontsegítés, és a napszamosokat, akik fizetséget kaptak a *munkāér*.

Ezt a fontos eseményort azért idéztem fel, mert évtizedek óta városban élve nincs valóságos, eleven kapcsolat a gabonával végzett munkával. Nem érkelem közvetlen közelről a vetés sarjadását, *kāszā ālā érēsēt*, a *szēm hāmbārbā* kerülését, őrlését. Minden évben szomorú meglepetésként élem át, hogy mindehhez nincs már közöm. Az aratás és a cséplés volt talán a legnehezebb munkája a parasztembernek, mégis valami megfoghatatlan öröm és derű hatotta át azokat a hosszúra nyúlt, munkás napokat.

Emlékezetes a szüret is. A nyárádiaknak két helyen volt szőlője. A *Kōvāgō* nevű kis csonka kúp alakú (vulkanikus?) hegyecske egyik oldalával a hegyvonulathoz támaszkodott, és déli meg nyugati lejtőjén sorakoztak a szőlőparcellák, alattuk és felettük általában gyümölcsfák voltak. Ezt ismertem, mert a mi szőlőnk is itt volt, ismertem sok parcella tulajdonosát is. A másik sokáig ismeretlen volt, és nagyon titokzatos is: a *Kāzāji szőlō* nem is látszott a faluból, messzebb

volt, a Sajó völgyét a Szuha völgyétől elválasztó dombsor Sajókaza felé eső részén. Az utolsó *kötés* és *kápālās* után *begerebjészték* a szőlő sárga homokját, hogy meg lehessen látni, ha valaki bement volna a *tőkék* közé. A *kerülő* is őrizte a szőlőt. A szüret előtt kimosták a *vödreket*, a *puttonyokat*, a *lēhot*, 'kis dézsára emlékeztető, hordóra való tölcser't, *měkfenték ā késēket*. *Kikénészték ā hordókāt*. A szüretelő edényekkel megrakott szekerekkel indultak a férfiak a *Kővágóra*. A szekérút hosszabb volt, mert kerülni kellett a *Kelecsényi-patak* hídja felé az *Árádvámba*. Az *Árádvány* egy dülő neve, térképeken *Radvány* alakban is szerepel. Az asszonyok és a gyerekek a Szuha partján vivő gyalogúton mentek ki a szőlőbe, itt a patakon egy *pálló* vezetett át, két gerenda egymáshoz kapcsolva. Az egyik oldalán volt valami korlátféle is, de az sokszor hiányzott. A szüret során az asszonyok-lányok késsel vágták le a *fillengēket* 'fürtöket', *vědērbe* gyűjtötték, ha tele volt, a *puttonyosok* után kiabáltak. A puttonyos figyelmeztetésére szolgált egy kis rigmus, amit a helyi népetimológia szerint használtak: *Puttonyos! Itt ā góré, itt ugross!* Nálunk nem ismerték a korán érő szőlőfajtát jelentő *gohér* szót, ezt helyettesítették a 'kukoricaszár' jelentésű és ismert *góré* szóval.

Játékok. A kislányok vagyis én is *bábāsztunk* 'babával játszottunk'. Cserélgettük a *báburongyot*, ebből csináltuk, esetleg varrtuk a *bábáruhát*. A *kapó* 'öt kavicsal játszott feldobós játék', a kavics elejtése hiba volt, tehát a másik játékos folytathatta. A kapó mellett volt egy olyan játék is, amit nem kavicsal, hanem a tenyérbe felmarkolt homokkal játszottunk. A homokot feldobtuk, és a kézfejet felfelé fordítva kaptuk el. A kézfejről a maradékot újra feldobtuk a levegőbe, és a visszahulló, már nagyon kevés homokot megint tenyérrel kaptuk el. Ezeket a fázisokat ütemesen a következő mondóka kísérte: *Ennyi tetyű vót ā fejembe, / ennyit ānyām kiszēdēt, / ennyi márād ['maradt'] bennē.*

A *poklozās* vagy *pokol* 'ugróiskola' öt vagy nyolc féllábas ugrásból álló változata, miközben a játékos lapos követ vagy *cserepdárábot* rúgott egyik mezőből a másikba. A játék onnan kapta a nevét, hogy a játékostól legtávolabbi két mező neve *pokol* és *měny* 'menny', ahol viszont a játékos két lábon ugorva fordult vissza. Ha a játékos a vonalra lépett, vagy a vonalra rúgta akaratlanul a *cserepēt*, az volt az *ick*, ekkor a másik játékos állhatott be a játékba. A fal melletti *lābdāzās* 'labdaiskola' is kedvelt volt. A kapó-, a labda- és az ugróiskolánál a nagyon sikeres játékost a többiek igyekeztek zavarni, és hangosan kiabálták: *Fogd el bábonyá! Fogd el bábonyá!* Ha valamelyik nagyobb, jó hangú lány elkezdte énekelni a *Körbe āl egy kisjānyka* kezdetű dalt, a kislányok körbe álltak egymás kezét fogva, a kör közepén álló kislány a dal végeztével valakit kiválasztott, és helyet cseréltek. Ehhez a körjátékhoz több dal is tartozott, tehát többször is lehetett helyet cserélni.

A fiúk játékaik közül a *brige* vagy *brigézés* 'bige/bigézés' volt az egyik legnépszerűbb, ezt megbeszélte szabályok alapján játszották. A kidobás helyétől számított lépésekkel mérték az eredményt. Ez után az éppen soros játékosnak

azon a helyen, ahol a két végén hegyesre faragott *brige* leesett, joga volt a kilökő bottal a *brigét* felpattintani a levegőbe, és minél többször megütni, majd minél távolabbra elütni, a távolságot jelentő lépéseket az ütések számával beszorozták. A nyertes az volt, aki több lépést számlált.

Elsősorban fiúk játszották a *ráblócskát* is, ez volt a helyi neve a rabló-pandúr néven közismert játéknak. Több csoportos játék is viselt *-cska/-cske* képzős nevet (vö. *kergetőcske*, *bújócska*, *lészorítócska*), tehát érvényesült az analógia.

A fiúk egyébként szerették a szaladgálós játékokat, ilyen volt az, amikor egy körülbelül 40 cm átmérőjű, nehezebb vaskarikát egy piszkavasra emlékeztető vasbottal toltak maguk előtt. A karika az egyensúlyát csak futás közben őrizhette meg. Hajlós vesszőből készült a *bákszeke* nevű játék. Ennek nem volt kereke, hanem két oldalán egy-egy behajlított vesszőn ugrált. Mintha sose unták volna meg vele a szaladgálást!

A *vízpuska* a *bérég* 'bürök' üreges szárából készült, benne egy dugattyúszerűen működő felszívó-kitoló eszközzel. Élvezettel szívták tele a vízpuskát a *kápitāvizés hordóból*, és *fröcskelték* velé a sikítózó *jányokat*.

Közös játék volt a *métá*, de ezt az iskolában tanította meg „könyvből” édesapám, Szoboszlai György. A játék hosszú ideig nagyon népszerű volt a gyerekek körében.

A lányok és fiúk a *lészorítócska* nevű játékot is együtt játszották. A *métához* hasonlóan ez is csoportos labdajáték, és az a lényege, hogy a szemben álló csapatok arra törekszenek, hogy a másik csapatot *lészorítsák* a játéktérről azzal, hogy az eldobott labdát minél inkább a másik csapat közelében kapják el. Két kézzel, jobb, illetve bal kézzel elkapott labdával egy, két, illetve három lépést tehettek az ellenfél felé, ahonnan nagyobb volt az esély elfoghatatlan labdát dobni.

A *bújócska* a hunyó és az elbújtak versengése volt, hogy ki tudja egy kijelölt helyen hamarabb kiütni a másikat. A hunyó igyekezett ettől a helytől nem nagyon eltávolodni, mert ha az elbújtak egyikét meglátta, annak joga volt a hunyót kiütni, ha elsőnek ért a kiütés helyéhez. Itt azt kellett kiáltani, hogy *upěca*, *upěca*!

A *hintá* bárhol felköthető volt faágra, gerendára, nagyobb lányok és fiúk is szívesen hintáztak. A közkeletűen libikóka, nálunk *bállóká* névre hallgató játék is kedvelt, egyszerűen kialakítható volt: vastagabb fatörzsre keresztbe fektettek egy szál deszkát, és azon billegett két gyerek le-fel. Anakronisztikusan megjegyezve ez ugyan messziről nem volt eurokonform, de nem emlékszem, hogy baj származott volna a *bállókázásból*.

A könnyen sírva fakadó gyereket, akinél hamar *eltört a mécsēs* (ez már átvezet a frazeológiai egységeket bemutató válogatáshoz!), *rívó*, *picsogó*, *kerek alá csikkantó* ütemesen ismételtgett kis rigmussal csúfolták ki.

Néhány frazeológiai egység. A *tisztāba kel*, *tisztāba fekszik* fordulatot akkor használták, amikor valakinek a helyzetéről, állapotáról folyt a beszélgetés megállapítva, hogy mi baja lehetne, minden rendben van körülötte. Ha a vendégek a

kínálás (evés-ivás) után rögtön szedelőzködni kezdtek, az indulást így kommentálták: *No most elmontháttjuk: ettünk még mēntünk*. Ha a háziak észrevették, hogy valaki érkezik, megállapították: *Győ váláki, hoz válámit*. De ilyenkor azt is lehetett mondani, hogy *csörög á szárká, vendég gyön, billég á farká, legény gyön*. A látogató, ha éppen csak benézett, azt mond(hat)ta: *Ép cság betápostám. Úti cifrá, házi rondá* az a nő, aki otthon nem ad magára, de ha az utcára kilép, *kivá-kárjá mágāt a kozbúl*. A mosogatás nemszeretem munkájára így biztatott egy állandó fordulat: *Délbe örömmel, este körömmel*. Ha valami árunak, szemes terménynek a bőséges mérésére utaltak, akkor használták a kicsit csúfolódó *tetejével, mind Bódvān āz aluttej* fordulatot. Ha valami sehogy sem akart sikerülni, kibontakozni, megtörténni, a következő rigmust mondták (a reformátusok): *Kismise, nāgymise, ēgyeb még sēmmi sē*. Ugyancsak a reformátusok mondták a szentmise akkor még latin szövegének „fordításaként”, hogy amikor az úrfelmutatáskor az ostya után a pap a bort is felmutatja, azt mondja: *Lāssātok, lāssātok, de nem ihāssātok*. (A mondatban a *-t* végű igék itteni kijelentő módjával!) Kis kacér rigmus utalt a csapodárságra: *Áz én szemēm āzér kerek, āhányāt lát, ānnyit szeret*. Valamilyen dolog véget értekor a *végē, libágége!* felkiáltás hangzott el. A tancos multság végét az jelentette, hogy a banda rázendített a Rákóczi-indulóra, vagyis *húzzāk mā ā vākpālīt*. Enyhe káromkodásnak számított *āz íz ēgyēm még*. A gyerekeket azzal ijesztgették, hogy *elvisz ā norā*. Ha arra akartak utalni, hogy valami (pénz, élelmiszer vagy készlet bármiből) elfogyhat, megállapították, hogy *kopik, hā fogdosik*, azaz ha használunk belőle, egyre kevesebb lesz. A *kārész, kūrész, āhogy lēs, úgy lēs* a belenyugvás „jelszava” volt. Aki peckesen, nagy léptekkel haladt az úton (*ā tőtēsēn*), az *veri ā tiszpālīt*. Az ÚMTsz.-ban még mindent nem ellenőrizhettem, de nem is mindent találtam meg (például *bállóká*). A *tiszpāl* szóval kapcsolatban egy 19. századi emlékiratban találtam utalást, de a leírás nem szolgál pontos információval. Csak az látszik biztosnak, hogy a sütőkemencéhez kapcsolódó üreget lefedő vaslemez volt (Fábry János: Emlékirataim 1: *Gömörország* 8/4 [2007]: 58).

A magyar falu élete óriási változáson ment át. Értékrendjét, külsőségeit már csak az emlékezet vagy néhány fotográfia őrzi. Nyelvhasználata ki van téve a médiumok erőteljes hatásának. Bármennyire is sajnálom én személyesen, hogy születésem helye abban az állapotban, ahogy megismertem, már csak a nyomai-ban és az emlékezetben él, el kell fogadni a megmásíthatatlan helyzetet, de arra még lehet törekedni, hogy a menthetőt megőrizzük a jövőbeli kutatás számára.

KORNYÁNÉ SZOBOSZLAY ÁGNES